

IZDOMĀTS vai PATIESS?

**PĀRBAUDI,
PIRMS SPIED
„LIKE” un „SHARE”!**

Cilvēki arvien biežāk sociālajos tīklos bez vilcināšanās un **neizvērtējot informācijas patiesumu atzīmē „LIKE”** (*patīk*), un **„SHARE”** (*dalīties, koplietot*) pie publicētajām ziņām Facebook un citos sociālajos tīklos. Tomēr daudzas no šīm ziņām **satur nepatiesu un maldinošu informāciju**.

Nepatiesas un maldinošas ziņas var radīt reālas sekas. **Tev „iebaro” un liek noticēt izdomātai vai sagrozītai informācijai**, atsevišķos gadījumos publikācijā ietvertā informācija ir nepilnīga, tiek noklusēti būtiski fakti un apstākļi. **Mērķi šādu viltus ziņu izplatīšanai var būt vairāki:**

- X** lai **kaitētu** kādai konkrētai personai,
- X** lai **radītu** cilvēkos **apjukumu** un šaubas,
- X** lai **uzspiestu** citu cilvēku **viedokli**,
- X** lai **liktu noticēt** tam, kas patiesībā nav noticis,
- X** lai **noskaņotu** sabiedrību **uz naidu** un agresiju,
- X** lai **manipulētu** ar sabiedrību politisku, reliģisku vai citu mērķu sasniegšanai,
- X** lai **savāktu** pēc iespējas lielāku **sekotāju skaitu** (jo sabiedrība diemžēl “kļiedzošiem” virsrakstiem pievērš lielāku uzmanību), un pēc tam pārdotu reklāmas laukumus un nopelnītu naudu uz jūsu rēķina.

DOMĀ LĪDZI, pirms „dalies” un izplati ziņas tālāk, kuras redzēs tavi draugi un paziņas, vispirms kārtīgi izlasi pats, pārbaudi un kritiski izvērtē tajās iekļauto informāciju!

IZDOMĀTS vai PATIESS?

7 padomi, PIRMS SPIED „LIKE” un „SHARE”!

1. Pārbaudi datumu un gadu

Pievērs uzmanību, **kāds ir ziņas publicēšanas datums**. Pat ja ziņa publicēta šogad, pārlicies, vai tā joprojām ir aktuāla. Iespējams, ka citā informācijas resursā, ziņai par šo tēmu publicēšanas datums ir vēl senāks. Publikācijas sākumā pie virsraksta parasti var redzēt ziņas publicēšanas datumu un autoru. Cilvēki bieži „dalās” ar ziņām, kuras ir vecas un sen vairs nav aktuālas, it sevišķi tas ir svarīgi gadījumos, kad tiek lūgta palīdzība, aicina ziedot, pazudis cilvēks, notikusi nelaime u.tml.

2. Pievērs uzmanību domēna nosaukumam un tīmekļa adresei (URL)

Populārākās ziņu portālu, radio un televīzijas kanālu mājas lapas tu droši vien jau atpazīsti. Tomēr vietnes, kuru nosaukums beidzas ar .com un .co, kā arī blogi, Facebook lapas un grupas, kuru nosaukumos **tiek lietoti rupji vārdi, žargoni vai skaļi saukļi („stop”, „apturi”, „pret”, „anti”)** ir nepieciešams pārbaudīt un izpētīt vairāk, lai pārlicinātos, vai tām var uzticēties, kas ir ziņu satura autors, un kādi ir tā mērķi. Pat ja vietne izskatās profesionāli izstrādāta un ar savu logo – tas nenozīmē, ka tā noteikti ir uzticama.

3. Izlasi sadaļu “Par mums”

Katrā vietnē, lapā, blogā ir jābūt sadaļai vai **informācijai par konkrētā satura autoru – uzņēmumu, organizāciju vai privātpersonu, kas saturu veido**. Parasti šādu informāciju izvieto sadaļā „Par mums” (About us) vai „Komanda” (Our team/staff/members). Ja šādu informāciju nevari atrast, tad tev nevajadzētu uzticēties šai vietnei un tajā publicētajai informācijai.

Turpretī, ja informācija par vietnes autoru ir vispārīga, tajā minētais un paustais viedoklis šķiet nepieņemams un pārspīlēts, tad tev vajadzētu uz saturu raudzīties skeptiski. Ja vien iespējams, pameklē internetā un uzzini vairāk par uzņēmumu, organizāciju vai tās vadītājiem un darbiniekiem ārpus šīs vietnes.

4. Meklē saturā atsauces un reālus faktus

Fakti ir tie, kas liecina, ka informācija ir balstīta uz patiesiem notikumiem vai uz kāda konkrēta veikta pētījuma pamata. Profesionāla pieeja raksta izveidē nozīmē publikāciju veidot, pamatojoties uz vairākiem informācijas avotiem. Ja ziņas saturā nav **nekādas atsauces, tad informāciju nevajadzētu uztvert nopietni**. Bet, ja rakstā ir atsauces uz pētījumiem un informācijas avotiem, izpēti tos, vai tiešām tos var uzskatīt par uzticamiem? Lieto šim nolūkam meklēšanas rīkus, kā piemēram, Google, Bing u.c.

5. Neuzticies virsrakstam uzreiz

Virsraksti ir domāti, lai pievērstu lasītāja uzmanību, bet tiem arī precīzi jāatspoguļo, par ko ir pati publikācija. Tomēr dzīvē bieži „skaļo” virsrakstu grūti salikt kopā ar pašu publikācijas saturu. **Virsraksti nereti tiek pārspīlēti, „izrauti” no konteksta vai vispār neatspoguļo to, par ko ir pats raksts/ziņa.**

6. Izlasi komentārus

Visātrākais veids, kā pārbaudīt, vai saturam var uzticēties, **vispirms izlasi komentārus**. Pie šokējošajiem un tendenciozajiem stāstiem parasti var atrast daudz komentārus. Ļoti iespējams, ka kāds jau būs pārbaudījis ziņas patiesumu un, ja ziņa ir nepatiesa vai apšaubāma, tad par to brīdinājis citus lietotājus. Starp daudzajiem sociālo tīklu lietotājiem ir tādi, kas vienmēr pārbauda un brīdina citus, ja saturam nevar uzticēties. Tomēr, ja komentāru vēl nav vai, ja tie nešķiet pārlicinoši, tad pārbaudi pats!

7. Brīdini draugu, ka viņš „dalās” ar maldinošu informāciju

Ja pamani, ka tavš draugs izplata novecojušas, sagrozītas vai acimredzami viltus ziņas, laipni pasaki viņam, ka tā ir maldinoša ziņa. Nevajag izvairīties uz to norādīt pat tad, ja tavš draugs vai paziņa varētu justies neērti un apvainoties. Iespējams, vērsot uzmanību, tu liksi viņam nākamreiz pašam kārtīgi pārbaudīt ziņu, pirms to izplatīt tālāk. Tā mēs kopīgi cīnīsimies ar to, ka interneta vide tiek piesārņota ar sagrozītu un mēlīgu informāciju, manipulējot ar lasītājiem.

www.???

DROSSINTERNETS.LV

UZZINI VAIRĀK:

Twitter.com/drossinternets | Facebook.com/drossinternets

YouTube.com/saferinternetlv | Instagram.com/drossinternetslv